

Katarzyna Krzysztofek (*Uniwersytet Jagielloński, Kraków*)

Wpływ prawodawstwa okresu Polski Ludowej na przepisy prawa wyznaniowego III Rzeczypospolitej Polskiej – wybrane zagadnienia

Streszczenie

Okres Polski Ludowej (1944-1989) nie bez przyczyny jest uznawany za czas, gdy prawo stanowiło instrument w rękach władzy, a prawa człowieka i obywatela były jedynie iluzoryczne. Specyfika prawa okresu Polski Ludowej polegała na interpretowaniu go przez pryzmat powszechnie przyjmowanej przez decydentów politycznych ideologii marksistowsko-leninowskiej. Choć wydawało się, że konstytucja z 1952 r. gwarantuje obywatelom wolność sumienia i wyznania a wspólnotom religijnym swobodę pełnienia funkcji religijnych, to przepisy szczegółowe i wykładnia konstytucji prowadziły do całkowicie odmiennych wniosków. Jednakże w pewnej części prawodawstwo lat 1944-1989 nadawało się do inkorporowania w nowe realia wolnej Polski po 1989 r. Nieraz wymagało to dokonania korekt i dostosowania go do państwa prawa, jakim stała się III Rzeczpospolita Polska, czasem wymagało odrzucenia prawa niesprawiedliwego i nie gwarantującego wskazanej w konstytucji z 1997 r. wolności sumienia i religii. Można wskazać również przepisy, które dopiero w wolnej Polsce znalazły urzeczywistnienie, w latach Polski Ludowej pozostając martwą literą prawa. Ale fakt, że nie odrzucono całości rozwiązań prawnych z lat 1944-1989 jest wyrazem woli utrzymania ciągłości prawa i dostrzeżenia pośród gąszczu aktów prawnych okresu Polski Ludowej tych, które po transformacji ustrojowej mogły pozostać aktami obowiązującymi, spełniającymi standardy państwa prawa.

Słowa kluczowe: Polska Ludowa; PRL; wolność sumienia i wyznania; prawo wyznaniowe; kościoły i inne związki wyznaniowe; ideologia marksistowsko-leninowska; wolność religijna; wolność sumienia i religii; relacje państwo-kościół

The influence of the legislation of the Polish People's Republic on the law on religion of the Third Republic of Poland – selected issues

Summary

The period of the Polish People's Republic is known as the time when the law was an instrument in the hands of the authorities, and human and citizens' rights were only illusory.

The specificity of the law during this period resulted from its being interpreted through the Marxist-Leninist ideology commonly accepted by the political decision-makers. Although the Constitution of 1952 seemed to guarantee the freedom of conscience and religion to citizens and the freedom of fulfilling religious functions to religious communities, the interpretation of the Constitution led to completely different conclusions. However, in some parts the legislation of 1944-1989 was suitable for the incorporation into the new realities of the free Poland after 1989. This incorporation often required making adjustments and adapting it to the Third Republic of Poland ruled by law; sometimes it also required rejecting an unfair law that did not guarantee the freedom of conscience and religion ensured in the Constitution of 1997. One can also point out some provisions that were a dead letter of the law during the time of the Polish People's Republic and were only realized in the free Poland. But the fact that not all the legal solutions from 1944-1989 were rejected is an expression of the will to maintain the continuity of the law and to single out those legal acts that after the political transformation could remain in force as acts that meet the standards of the state of law.

Key words: Polish People's Republic; freedom of conscience and religion; churches and other religious organizations; Marxist-Leninist ideology; PRL; Law on Religion; religious freedom; Church-State relations; religious organization